

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Nasir Khusraw

ابومعین ناصر بن خسرو بن حارث قبادیانی بلخی، معروف به ناصر خسرو (۳۹۴-۴۸۱ هـ.ق) از شاعران بزرگ فارسی زبان، فیلسوف، حکیم و جهانگرد ایرانی و از مبلغان مذهب اسماعیلی بود. ناصر خسرو قبادیانی در روستای قبادیان بلخ متولد شد. ناحیه قبادیان یکی از ناحیه‌های اداری ولایت ختلان است که در جنوب کشور تاجیکستان جای دارد و مرکز این ناحیه، جماعت قبادیان می‌باشد؛ و با شهر دوشنبه ۱۹۸ کیلومتر فاصله دارد.

بگذشت ز هجرت پس سیصد نود و چار بنهاد مرا مادر بر مرکز اغبر

ناصر خسرو از ابتدای جوانی به تحصیل علوم متداول زمان پرداخت و قرآن را از بر کرد. در دربار پادشاهان و امیران از جمله سلطان محمود و سلطان مسعود غزنوی به عنوان مردی ادیب و فاضل به کار دبیری اشتغال ورزید و بعد از شکست غزنویان از سلجوقیان در نبرد دندانقان، ناصر خسرو به مرو و به دربار سلیمان چغری بیک، برادر طغرل سلجوقی رفت و در آنجا نیز با عزت و اکرام به حرفه دبیری خود ادامه داد و به دلیل اقامت طولانی در این شهر به ناصر خسرو مروزی شهرت یافت. وی مدت هفت سال سرزمین‌های گوناگون از قبیل آذربایجان، ارمنستان، آسیای صغیر، حلب، طرابلس، شام، سوریه، فلسطین، جزیره العرب، قیروان، تونس و سودان را سیاحت کرد و سه یا شش سال در پایتخت فاطمیان یعنی مصر اقامت کرد و در آنجا در دوران المستنصر بالله به مذهب اسماعیلی گروید و از مصر سه بار به زیارت کعبه رفت.

ناصر خسرو از آنجا به مازندران رفت و سپس به نیشابور آمد و چون در هیچ کدام از این شهرها در امان نبود به طور مخفیانه می‌زیست و سرانجام پس از مدتی آوارگی به دعوت امیر علی بن اسد یکی از امیران محلی بدخشان که اسماعیلی بود به بدخشان سفر نمود و بقیه ۲۰ تا ۲۵ سال عمر خود را در یمگان بدخشان سپری کرد.

پانزده سال برآمد که به یمگانم چون و از بهر چه زیرا که به زندانم

وی تمام روستاهای بدخشان را گشت. حکیم ناصر خسرو در بین اهالی بدخشان دارای شأن، مقام و منزلت خاصی است تا حدی که مردم او را به نام «حجت»، «سید شاه ناصر ولی»، «پیر شاه ناصر»، «پیر کامل»، و غیره یاد می‌کنند. او در ۴۸۱ قمری (۱۰۸۸ میلادی، ۴۶۷ خورشیدی) درگذشت. مزار وی در یمگان زیارتگاه است.

ناصر خسرو در سفرنامه، نام حضرت علی را بارها با ذکر سلام و احترام یاد کرده است. در خوان الاخوان حضرت علی را به همراه اولیا و رسول و امامان، واسطه فیض دانسته و ناصر خسرو عشق و علاقه خود به اهل بیت را در دیوان اشعارش بیشتر منعکس ساخته است. توصیف و توضیح صفات، ستایش مردانگی، شجاعت و دلاوری حضرت علی در میان اشعار وی زیاد دیده می‌شود. او دوستی خاندان پیامبر را مایه راهیابی به بهشت در قیامت می‌داند:

چون به حبّ آل زهرا روی سُستی روز حشر نشنود گوشت ز رضوان جز سلام و مرحبا

برای این حکیم بزرگ، بارها در ایران و افغانستان مراسم بزرگداشت برگزار شده است. در همایشی که در کابل برگزار شد، یونسکو در پیامی از شخصیت ناصر خسرو تجلیل نمود. در ایران نیز بارها مراسم بزرگداشت برگزار شده در هزارمین سال ولادت ناصر (۱۳۹۴ق) در دانشگاه فردوسی مشهد مراسمی با حضور اندیشمندان داخلی و خارجی برگزار شد و مجموعه مقالات آن با عنوان یاد نامه چاپ شده است. در دوران معاصر نیز همایش‌هایی در دانشگاه شهید بهشتی تهران و شهرهای مختلف مانند ری و بسطام بزرگداشت‌هایی برگزار شد.